

Elke theatermaker, elke voorstelling nodigt uit tot een ander kijkgedrag, een andere aanpak, een eigen taal. De criticus als minnaar, altijd op zoek naar een bevredigend antwoord. Ook al is dit resoluut afwijzend.

We zijn er lang niet altijd in geslaagd dit zoekend formuleren, dit essayistisch uitproberen, ook in adequate teksten te gieten. Te veel moest altijd toch nog op het moment gereageerd worden, ingespeeld op de acute noden van het seizoen. Het aanbod moest gecoverd worden, we gedroegen ons als veredelde journalisten. De houding die eruit gewonnen werd, is toch fundamenteel: enthousiasme voor het medium; nieuwsgierigheid als principe; openheid om mee te gaan met het spoor van de artiest, al wijkt dit nog zo af van wat bekend en vertrouwd is; niet verstijven in criteria of verslappen in weekheid maar durf om je persoonlijk uit spreken; en liefde om in taal een hand te reiken aan de ander.

Vijftig nummers later. Nog steeds een kritisch tijdschrift over theater en aanverwante kunsten. De magazine-look is een beetje te loor gegaan voor recyclage; vernis heeft plaatsgemaakt voor korrel. De 'oude' garde is aangevuld met nieuwe mensen, andere stemmen. Onverkort geldt dat het Vlaamse theater nood heeft aan kritische reflectie. Een kritiek-op-niveau die verder kijkt dan een voorstelling lang is, dieper dan een eerste aanblik, wijdsere dan de contouren van de lijst. Maar het gevecht dat Etcetera dient te leveren is veel moeilijker nu. Vroeger was het iets simpeler: het decreet deugde absoluut niet; de scheiding tussen marge en centrum leek vrij evident; en men ging toch mee in een bestaand elan. Vandaag is er op zoveel plaatsen tegelijk werk te leveren: de doorstroming van het repertoiretheater; de nieuwe stadsguerilla; het behoud van het niveau van de acteeropleiding; tegen de culturele versimpeling; tegen de afbraak van de theaterwetenschap; hoe verregaande versnippering van het landschap vermijden?; hoe de open ruimte creëren voor

de zoektocht van de kunstenaar?; hoe productie- en distributiestromen op mekaar afstemmen zonder dwang?

Een tijdschrift als Etcetera kan daarin stimulerend optreden: het pookt discussie aan, stelt impertinente vragen, en bovenal prikkelt, slaat, streelt, krabt, blaast, woedt, wiedt, waait, kortom houdt het theater wakker, alert, levendig.

Want meer dan gisteren dient het theater zelf verdedigd te worden. Tegen de greep van spektakel-evenementen, media-events, verkopers van publieksbelangen. Met toegift aan commerciële ontspanning – waar een groter publiek om vraagt – wordt verder meegeewerkt aan vervlakking. Het theater heeft, van oudsher, een functie in de overtreding van het aanvaardbare of het laten zien van het verdrongene. Theater beschikt daarvoor over een wapen dat in de rest van ons maatschappelijk leven meer en meer op de achtergrond verdwijnt: intimiteit. In die gedeelde, kwetsbare, maar schaamteloze intimiteit, kan het theater kwesties aan de orde stellen vanuit een ander perspectief: dat van de mens. Oorlog wordt dan weer verzameld in het lijden van Hekabe. Verzet zichtbaar in de houding van Andromache.

Theater beweegt zich op de rand van de huid en dringt zo naar binnen. Daarom is het bij uitstek de plek waar niet alleen vragen gesteld worden, de koning gekitteld, maar waar ook antwoorden ontstaan. Men zoekt de grenzen van de moraal op, verkent taboes, geeft stem aan het onuitspreekbare, toont wat zich in de nacht verbergt. En doet op die manier appél aan de individuele toeschouwer. Een oproep tot verbeelding, openheid, humaniteit. Onder andere. Vaak tegendraads, tegen de haren in. Als genot van kippevel. Horripilatio.

Luk Van den Dries

